

שרייה בכלי שני ושלישי

דבר יבש שלא התבשל, אסור לשרותו במים בכלי ראשון שהיד סולדת בו, שהרי הוא מבשל, ואפילו אם אין מניח זמן רב שיהיה נימוח אסור. ואפילו בכלי שני שיד סולדת בו, כתב במשנה ברורה שאסור לשרותו. ואף על פי שכלי שני אינו מבשל, מכל מקום מחזי כמבשל. ולפי טעם זה, בכלי שני אין איסור תורה. אבל מכל מקום במשנה ברורה בשם המגן אברהם עוד טעם שאסור לשרות בכלי שני, כיון דיש דברים שהם קלי בישול, ומתבשלים גם בכלי שני מפני שהם רכיין, ואין אנו בקיאים בהם, ולפי טעם זה הוא חשש איסור דאורייתא ויש בו ספק חטאת.

חשש קלי בישול

ואף על פי שיש דברים שמבואר בפוסקים שאינם קלי בישול, מכל מקום למעשה יש להחמיר בכל הדברים שלא להניח בכלי שני שיד סולדת בו, כיון שהרבה פוסקים סוברים שגם בכלי שני, אם הוא חם מאוד שהיד נכוה בו, והיינו שאינו יכול להניח את ידו במים שבכלי השני כלל, אז כלי שני מבשל אפילו דברים שאינם קלי בישול, וכיון שקשה מאוד לשער זאת, ויש חשש לבוא לידי איסור תורה, לכן לעולם אין להניח שום דברי מזון ואבקות ותבשילים אלא בכלי שלישי, והיינו ששופך מהדוד מים חמים לכלי, ומשם לכלי שלישי, אז יוצא מידי כל חשש. ואפילו שהכלי השלישי יד נכות בו מותר, אבל מדת חסידות להחמיר בכל מקום שיד נכוה בו, אפילו הוא הוא בכלי רביעי.

אבל דבר שכבר התבשל מותר להניח בכלי שני, ואפילו בכלי ראשון. מכל מקום צריך להזהר הרבה בזה, כיון שכל זה דוקא אם דבר שהתבשל, אבל דבר שאינו מבושל אלא צלוי או קלוי או נאפה אסור לשרותו בכלי שני שיד סולדת בו, ומצוי הרבה מאוד היום כל מיני אבקות למיניהם שאינם מבושלים אלא בקלייה, כגון קפה נמס או סכרין קקאו וכדו' שזה אסור אף בכלי שני שיד סולדת בו כמבואר לעיל. וכמו שאנו חוששין להשרות בכלי שני שיד סולדת בו, כך אנו חוששין לערות מכלי שני שיד סולדת בו, כיון שגם עירווי מבשל כדי קליפה.

דברים רכים במיוחד

אבל עירווי מכלי שלישי מותר בכל הדברים, מלבד דברים שידוע שהם רכיין ודקיין במיוחד, ובקל הם מתבשלים, בהם יש לחשוש לעולם שלא לערות עליהם מים שיד סולדת בו, אפילו מכלי רביעי, ובשולחן ערוך כתב שהוא דג שמתבשל בקל "המליח הישן ומן הדג שנקרא קולייס האספנין שאינם צריכים בישול אלא מעט והדחתן היא גמר מלאכתן".

והנה דבר שעל ידי הדחה בצונן גם ראוי לאכילה, אין איסור לשרות אותם בכלי שני שיד סולדת אם הוא כבר מבושל, או בכלי שלישי אם לא עבר בישול, כיון שגם בצונן הוא ראוי לאכילה, לכן מטעם זה נוהגים לתת נס קפה בכוס מים חמין בכלי שני שיד סולדת בו, כיון שגם על ידי צונן הוא נמס וראוי לאכילה, אבל דברים שהחמין משביחין אותן, כגון הערינג'ג, אפילו שהדחה בצונן גם מועיל להם, אבל מכל מקום החמין מועילים להם, בזה נחלקו הטורי זהב והמגן אברהם ויש להחמיר, אבל דבר שרק על ידי הדחה בחמין הוא ראוי לאכילה יש חשש איסור תורה כמו קאקר.

עשיית תה בשבת

ובעניין עשיית תה בשבת הרי לך לשון המשנה ברורה (סימן שיח ס"ק לט) "ועתה נבאר דין בישול עלי הטי"א השייך בכמה ענינים לסעיף זה. הנה טי"א בשבת פשוט בפוסקים דיש בו משום בישול, ובמזיד יש בו איסור סקילה ובשווג חיוב חטאת, וע"כ יש לזהר בו מאד, ובעו"ה רבים נכשלים בו ומקילין לעצמן בקולות שאין בהם ממש, וע"כ מוכרח אני לבאר אופני ההיתר והאיסור בזה בעזה"י".

בינת ההלכה

גליון מס' מב פרשת תשא-פרה תשפ

מאת יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

שו"ע סימן שיח, מ"ב, פסקי תשובות תמצית הלכות אקטואליות ותוספות הנלע"ד y.b.daskal@gmail.com

"הנה לערות מכלי ראשון על עלי הטיי"א יש בזה בודאי חשש אב מלאכה, דקי"ל דעירווי מבשל כדי קליפה כדלקמן בסעיף יו"ד, וכ"ש אם יעמידנו אח"כ על התנור או בתוך הקאכלין עד שיהיה היד סולדת בו בודאי יבוא לכו"ע לידי איסור סקילה עי"ז, ואפילו אם ירצה ליתן את עלי הטיי"א לתוך הכלי אחר שיערה החמין לתוכה כדי שיהיה על המים שם כלי שני, ג"כ אסור, כדקי"ל בסעיף זה, דדבר שלא בא בחמין מלפני השבת אין שורין בשבת אפילו בכ"ש, וכ"ש לפי מה שמבואר בסעיף זה דיש דברים רכים קלי הבישול שמתבשלים אפילו בהדחה מכלי שני אפשר דיש בהעלים ג"כ חשש איסור דאורייתא אפילו באופן זה".

"וע"כ הסכימו האחרונים דיש לערות עליהם מע"ש רותחין מכלי ראשון, כדי שע"ז יהיה נקרא הטיי"א מבושל במקצת, דעירווי מבשל כדי קליפה, ויהפך בעת העירווי את הטיי"א היטב בתוך הרוחתים מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, [ויותר טוב שיהיה מבושל ממש ע"י העמדה במקום שמתבשל], ואח"כ יריק את העסענס לכלי אחר כדי שישארו עלי הטיי"א יבשים, ויהיה מותר לו לערות אח"כ בשבת עליהם מים חמין מכלי ראשון, כיון שכבר נתבשל מע"ש כדין דבר יבש דקי"ל בסעיף זה דאין בו בישול אחר בישול אפילו אם נצטנן, [ואח"כ מותר לו להחזיר גם מי העסענס"ס אלו הצוננים לתוך הכלי זה גופא, וכמו שכתבנו לעיל דדבר לח שנצטנן מותר לו ליתנו בתוך כלי שני רותח], דאם ישאר בו משקה העסענס"ס הרי קיי"ל דבלח יש בישול אחר בישול אם נצטנן, אם לא שמי העסענס הצוננים הם מרובין שלא יתחממו ע"י המים שמערה עליהן למחר, וכן הדין לענין קאווי"י יזהר שלא יערה עליהם מים חמין מכלי ראשון, אם לא שעירה עליהם מאתמול והריק את המים מעליהן והטעם ככל הנ"ל [עיין בתשובות חתם סופר סימן ע"ד ובפ"ת על או"ח]."

"ודע דאף שהתירו לערות חמין על עלי הטיי"א והקאווי"י אם נתן עליהם מאתמול מים מכ"ר, אעפ"כ יזהר שלא יעמיד את הטיי"א והקאווי"י בתנור או בקאכלין אחר ששפך עליהם מים, דהא אין עירווי מבשל רק כדי קליפה, וא"כ לא נתבשל אתמול רק כדי קליפה ועכשיו ע"י העמדה בתנור יתבשל לגמרי. והנה אופן זה שבארנו אף שאין למחות ביד הנוהגים בו מ"מ כתבו האחרונים עצה המובחרת מזה דהיינו שיתקן העסענס מע"ש לגמרי שלא יצטרך לערות לתוכו עוד רותחין למחר בשבת, ולמחר כשיצטרך לשתות, יתן העסענס הצונן לתוך הכוס ששותה בו אחר שעירו המים חמין לתוכו ונעשה כ"ש, וה"ה שמותר לתת לתוך הכוס הזה שהוא כ"ש חלב שנצטנן, אבל אסור לערות עליהם מכ"ר וכדלעיל בס"ד, וכשהעסענס שלו אינו צונן הוא בודאי טוב לצאת בזה ידי כל הדעות"